

Herman Bang

Undervisningsmateriale til udskoling

Af Kia Lundsgaard

Radiodrama.dk

Radiodrama.dk
Projekt ORD/LYD Herman Bang
2022

Projektet indeholder:

"Branden", en zine
Af Morten Aagaard

"Branden", en lydfortælling
Medvirkende: Asta Lantz
Optagelse: Kia Lundsgaard
Lyddesign: Morten Aagaard

"Herman og romanen", en zine
"Bang og bøsserne", en zine
"Bang og sædelighedsskandalen", en zine
Af Morten Aagaard

"Timer der blev til dage", en lydfortælling
Medvirkende: Frank Kruse og Julie Hedegaard
Manuskript og lyddesign: Morten Aagaard
Optagelse: Kia Lundsgaard

"Er de frisk", tre ziner
Af Morten Aagaard

Projekt ORD/LYD Herman Bang, et undervisningsmateriale
Af Kia Lundsgaard

Kopiering fra dette materiale må kun finde sted på institutioner eller virksomheder, der har indgået aftale med Copydan Tekst & Node, og kun inden for de rammer, der er nævnt i aftalen

Projekt ORD/LYD Herman Bang er støttet af

Indholdsfortegnelse

Om materialet	1
Projekt ORD/LYD indeholder:	2
Færdigheds- og vidensmål efter 9. klassetrin	3
Begivenhederne elsker mig	4
Opvæksten.....	4
Skribenten	5
Gennembruddet	5
Datidens influencer	6
Kærligheden	7
Sædelighedsfejden	8
Den sidste tid	9
Herman Bang som influencer på Instagram - #opgave.....	10
Zines – lav din egen i A4.....	11
Branden, af Herman Bang.....	12
Branden, en lydfortælling	13
Lyd, musik og stemmer	14
Branden, opgaver	15
Remediering – skriv en sms	16
Branden, en tekst	17
Branden, redigeret version	18
De sidste dage	22
Timer der blev til dage, en lydfortælling	22
Timer der blev til dage, opgaver	23
Er de frisk?	24
Biodigt.....	25

Om materialet

Projektet ORD/LYD er et større multimodalt værk, der både omfatter lydfortællinger, tekster, illustrationer og et undervisningsmateriale – alle med udgangspunkt i forfatteren og mennesket Herman Bang, der levede i en brydningstid og selv var med til at flytte grænser for, hvad der var tilladeligt og acceptabelt.

Zinen *Branden* er hovedværket i projektet, og når man læser den, åbnes en verden, gennem QR-koder, af forskellige medier, som man kan gå på opdagelse i og derigennem blive klogere på Herman Bang som forfatter og menneske og hans samtid: Det Moderne Gennembrud.

Herman Bang var respekteret for sin evne til at bruge sproget, men han blev aldrig accepteret for den, han var. Tværtimod blev han hånet og latterliggjort i en sådan grad, at han hele livet flygtede fra Danmark for dog også at vende tilbage.

Den store sædelighedsfejde i slut 1800-tallet blev på mange måder Herman Bangs forbandelse. Han var aldrig indblandet i datidens ”utugtssager”, og alligevel, fordi han var berømt, blev han taget til indtægt for mange af skandalerne. Hans væremåde og selviscenesættelse blev vendt imod ham.

Den impressionistiske skrivestil er Herman Bangs forfattersignatur. Han evnede om noget at bruge virkemidlet *Showing* mere end *Telling*. I sine værker lod han fortælleren træde i baggrunden og selve scenariet træde frem, for derigennem at lade læseren danne sine egne billeder og slutninger. Han var en eminent sprogkvilibrist, og reportagen *Branden* er et tydeligt bevis på dette.

Vi har i projektet forsøgt at bringe Herman Bang frem til i dag, hvor vi også lever i en brydningstid med debatter om køn, sociale mediers magt og retten til at være, hvem vi er uden spot og spe. Hvad kan unge og gamle lære af Herman Bangs liv og forfatterskab?

Projekt ORD/LYD indeholder:

- *Branden* – en zine
- *Branden* – en lydfortælling
- *Zines* – tre A4 zines med udgangspunkt i Herman Bangs liv og samtid
- *Om Herman Bang* – tre korte lydfortællinger med Kia Lundsgaard
- *Kunstnerisk proces* – to korte lydfortællinger med Morten Aagaard
- *Timer der blev til dage* – en fiktionslydfortælling
- *Er de frisk* – tre zines
- *Begivenhederne elsker mig* – en fagtekst om Herman Bang
- *Herman Bang, et undervisningsmateriale* – fagtekster og opgaver til hele Projekt ORD/LYD Herman Bang

Lydfortællinger og mini-zines kan findes gratis på
radiodrama.dk/herman-bang

Færdigheds- og vidensmål efter 9. klassetrin

Læsning

Eleven kan skaffe sig overblik over multimodale teksters opbygning.

Eleven kan vurdere tekstens sproglige virkemidler.

Eleven kan vurdere betydningen af ord og begreber i relation til tekstens oprindelse.

Eleven kan sammenfatte informationer fra flere tekster.

Eleven kan sammenfatte informationer fra forskellige elementer i teksten.

Fremstilling

Eleven kan forberede større multimodale produktioner.

Eleven kan disponere og layoute stof så det fremmer hensigten med produktet.

Eleven har viden om virkemidler, grafisk design og efterproduktion.

Eleven kan layoute tekster, så det fremmer kommunikationen.

Eleven har viden om sproglig stil.

Fortolkning

Eleven kan formulere egne oplevelser og sansninger i æstetisk sprog.

Eleven kan reflekteret indleve sig i tekstens univers som grundlag for fortolkning.

Eleven kan undersøge samspillet mellem genre, sprog, indhold og virkelighed.

Eleven kan foretage flertydige fortolkninger.

Eleven kan sætte tekster i perspektiv til litterær og kulturel tradition og udvikling gennem litteraturhistorisk læsning og Dansk litteraturs kanon.

Begivenhederne elsker mig

Netop sådan, sagde Herman Bang om sit journalistiske virke, hvor han med stor succes introducerede avislæsere for levende og medrivende beskrivelser af begivenheder i og omkring København.

Herman Bang er en af Danmarks helt store forfattere, og med hans tekster om livet bag hjemmets fire vægge i slut 1800-tallet og begyndelse af 1900-tallet er han en af koryfæerne i den litterære tidsalder, vi kalder Det Moderne Gennembrud.

Herman Bang blev dog kendt for andet end sin fængende skrivestil. Hans personlighed og ikke mindst seksualitet var hans personlige nemesis, da han gennem livet var genstand for spot og hån – en tilværelse han af flere omgange flygtede fra.

Opvæksten

Herman Bang blev født i 1857 i en lille landsby på Als. Han mistede som 14-årig sin mor, og faderen, der var præst, fik efterfølgende præsteembede i Tersløse på Vestsjælland og Herman Bang begyndte uddannelse på Sorø Akademi. Fire år senere ramte sorgen igen, da faderen også døde, og Herman Bang flyttede herefter til sin meget velansete bedstefar Oluf Bang, der var hoflæge og mediciner.

"Excellensen", som Herman Bang kaldte sin bedstefader, viste vejen til et liv i luksus, uden den store hensyntagen til brugen af penge. Et liv Herman Bang var overordentlig glad for, og som han levede til fulde, sikkert også uden, at bedstefaderen var helt bekendt med alt, hvad det unge barnebarn foretog sig i det københavnske natteliv. *"Der havde jeg gået og bestilt ingenting bag gamle bedstefars ryg"* har han berettet.

Skribenten

Herman Bang begyndte at studere jura og statskundskab, mest for at glæde bedstefaderen, men det var skuespillet og dramatikken, der lå hans hjerte nær.

Da Oluf Bang døde, ophørte også pengestrømmen til Herman Bang og for at ernære sig selv, begyndte han i 1878 at skrive små artikler om livet i København til en lille avis i Jylland. Han søgte desuden ind på teaterskolen, men blev afvist.

Herman Bangs evne til at beskrive sladderagtige scener fra hovedstaden, med et levende og humoristisk sprog, gjorde ham hurtigt til en populær skribent, og der gik kun et halvt år, før han fik job som skribent på Nationaltidende i København.

Fra 1879-84 skrev Herman Bang reportager, som den første i Danmark, der på formidabel og billedlig vis beskrev hverdagslivet for samfundets yderpoler. Det kunne være fattigmandsbegravelser, kvinders lavtlønnede arbejde eller de fine og riges skovture på Bakken. Alt skrevet i et sprog, som om man selv var til stede ved begivenhederne.

Gennembruddet

Christiansborg slot brændte ned til grunden i 1884, endnu en begivenhed, der "faldt" i Herman Bangs turban. Reportagen *Branden* blev hans store journalistiske gennembrud, hvor han endnu engang viste, at hans sans for dramatik, detaljer og sprog gav ham en berettigelse i den litterære verden, og ikke kun som journalist. Hans evne til at skrive, så læseren på egen krop nærmest følte, hørte og duftede den brændende bygning, betød også, at Herman Bang fik mere succes med sine romaner og noveller.

Den første novellesamling *Excentriske noveller* udkom i 1884 og herefter yderligere fire samlinger. I novellerne viser Herman Bang sin sproglige begavelse til at vise personernes indre gennem deres handlinger, fremfor at komme med lange forklaringer. Korte sætninger og replikskifte er Herman Bangs helt store force og meget atypisk for hans litterære samtid. Nogle vil endda mene, at Herman Bang indirekte opfandt begrebet: "Showing not telling".

Det fiktive univers Herman Bang skabte var ofte med en hovedperson, der på den ene eller anden måde følte sig som en fiasko i eget liv. En person, der drømmende ønskede noget andet, men blev forhindret af tidens normer og andres opfattelse af det rigtige og forkerte. Han havde en forkærlighed for "de stille eksistenser", hvilket også er navnet på en novellesamling fra 1887, alle dem – ofte kvinder – der ønskede et andet liv, men måske ikke var i stand til at sætte ord på, hvilket form for liv eller endda ikke kendte til mulige måder at ændre livet på.

Det var ikke uden grund, at Herman Bang forstod *de stille eksistenser* i samfundet. Han, om nogen, forstod, hvordan det var ikke at kunne leve det liv, man ønskede, og i endnu højere grad var han også genstand for spot og hån, netop fordi han var anderledes.

Datidens influencer

Herman Bang havde flair for mode, var selviscenesættende og udnyttede til fulde fotografiets potentialer som et virkemiddel, hvor man kunne udstille de bedste og smukkeste sider af sig selv, hvis det var det, man ønskede.

I takt med hans stigende popularitet, fik medierne også øje på de sider af Herman Bang, som på det tidspunkt på ingen måde var velanset i nogle af samfundets lag, nemlig hans ret så åbne homoseksualitet. Medier og andre velansete forfattere gjorde direkte grin af Herman Bang med diverse karikaturtegninger og artikler og kommentarer, der hånede ham for hans personlighed og "kvind-agtige" udtryk.

Af flere omgange forlod Herman Bang Danmark, da offentlighedens jagt på ham og hans seksualitet blev for meget. Han anerkendte sin seksualitet, men var, i tråd med tidens tendenser, ikke i tvivl om, at hans "brist" var af en sådan karakter, at han og andre burde modtage behandling på sindssygehospitaler. Samtidig vedstod han også, at han burde have ret til at leve det liv, som han ønskede, så længe det ikke gjorde skade på andre – et tema, han gentagne gange brugte i sine litterære værker.

Kærligheden

Det er ikke meget, der kendes til Herman Bangs kærlighedsliv. Omkring 1885, på én af hans mange udenlandsrejser, mødte han skuespilleren Max Eisfeld i Tyskland. De rejste sammen til Prag, hvor de også boede sammen, men da politiet gentagne gange antastede dem og satte spørgsmålstejn ved deres levevis, skiltes de. Herman Bang skrev, foruden romaner, noveller og reportager, også en enkelt digtsamling, der udkom i 1889. En digtsamling, der rummer mange følelser, både sorg og lykke. De lykkeligste digte er skrevet i den tid, hvor Herman Bang var sammen med Max Eisfeld, hvor man mellem linjerne måske kan tyde, at Herman Bang er i et kærlighedsforhold.

Det var Nat allerede
og hvor var der stille i Stuen,
hvor de ved Lampens Skin
begge læsende sad.

Man hørte kun svagt
den knitrende Ild
og sagte mod Gulvet
den vuggende Lyd
af Stolen, hvori hun gynge.

Saadan læste de roligt.
Til paa én Gang de begge
løftede Blikket
og Øje i Øje
smilte de længe;

Hvor vi elsker, hvidskede hun;
— og de læste igen.

Max og Herman Bang skiltes, og vejen gik tilbage til Danmark, hvor Herman Bang blev ansat som sceneinstruktør ved Folketeatret i Nørregade i København. Her forelskede han sig igen og indledte et forhold til den meget yngre skuespiller Frederik Boesen, også kaldet Fritz.

Sædelighedsfejden

Sædelighed betyder: en god moralsk være- og tænkemåde, når det gælder seksuallivet. Opfordringer til adfærd af enhver form for seksuel adfærd var i 1800-tallet uhørt. Ægtefolk havde naturligvis samkvem, men det var ikke noget, man talte om, og da slet ikke nydelsen omkring det at have sex, og endnu mindre igen havde kvinder, officielt, ingen seksuelle drifter og ingen fri vilje inden for ægteskabet, hvor manden var familiens overhoved. Derudover var det eneste korrekte samvær naturligvis mellem et ægtepar bestående af mand og kvinde.

Bangs levestil og rygterne, der florerede omkring hans person, betød meget tidligt i hans karriere, at forfatterkolleger og dele af det såkaldt bedre borgerskab tog skarp afstand fra ham. Hans første roman *Haabløse slægter* fra 1880 blev beslaglagt af myndighederne som usædelig, da hovedpersonen indgår et kærlighedsforhold med sin fars elskerinde. Sådanne noget kunne man ikke skrive om, var begrundelsen, det var som at opfordre til umoralsk levevis.

Det moderne gennembrud (1875-1901) udfordrede blandt andet sædelighedssynet. I årene mellem 1883 og 1887 foregik der en offentlig debat om samfundets moralske syn på seksualitet. På den ene side stod dem, der mente, at samleje udelukkende hørte til blandt ægtefolk og på den anden side stod en mindre gruppe debattører og forfattere, der modsat mente, at alle havde ret til en seksualitet og hvis den blev undertrykt kunne det have skadelige konsekvenser på individet som menneske. I det hele taget kom der mere fokus på det enkelte menneske og individets vilkår og muligheder, ofte med fokus på den gruppe i samfundet, der ingen muligheder havde; både fattigfolk generelt og kvinder i alle samfundslag.

Herman Bang blev på mange måder et offer i sædelighedsfejden, for selvom fritænkerne havde fornyede og mere åbnetsindede tanker, så var homoseksualitet for mange alligevel uacceptabelt, både moralsk og lovgivningsmæssigt. På talerstole omkring i København kunne man høre den store samtidsdebatør Georg Brandes tale om mere frisindede tanker samtidig med, at latterliggjorde Herman

Bang på det groveste med udsagn som "Frøken Hermine Bang" eller "Herman Pjank", som henvisning til den selvscenesættende Herman Bangs fysiske fremtoning og tøjstil. Denne offentlige hetz mod hans person betød, at Herman Bang forlod landet, dels for at slippe væk fra den offentlige ydmygelse, men også for at undgå anholdelse, hvis politiet kunne finde beviser for hans "påståede" homoseksualitet, som ikke kun var ilde set, men også direkte ulovligt.

Den sidste tid

Herman Bang døde i en alder af kun 54 år i år 1912. Han var på en af sine mange udenlandsrejser, denne gang på en oplæsningsturne i USA, da han endte sine dage i toget mellem Chicago og San Francisco. Hjemme i Danmark konspirerede man hurtigt om den flamboyante forfatters død, men historien var såmænd ikke mere interessant, end at Herman Bang døde en naturlig død, mæt af dage, måske mere på

sind end på krop.

Herman Bang var, som mange af hans fiktive karakterer, en drømmende sjæl, der aldrig opnåede det, han ønskede. En frihed til at leve og turde acceptere sig selv, som den man nu engang er skabt til at være.

Han var en foregangsmand, både journalistisk og i sine litterære værker og også et forbillede, for de mange, der, dengang og i dag, føler de mangler et tilhørssted, men er villige til at kæmpe for det. Herman Bang forlod Danmark mange gange, men vendte altid tilbage, og gennem sine værker fandt han sit tilhørsforhold mange år efter, i kærligheden hos de mange litteraturelskere, der stadig nyder at læse og genlæse reportager, romaner og noveller af én af Danmarks helt store forfattere.

Herman Bang som influencer på Instagram - #opgave

Herman Bang iscenesatte sig selv på fotografier og i hans generelle udseende.

Opsummér teksten om Herman Bang i seks overskrifter, der hver repræsenterer en tid i hans liv, du mener, har haft særlig betydning, på godt og ondt.

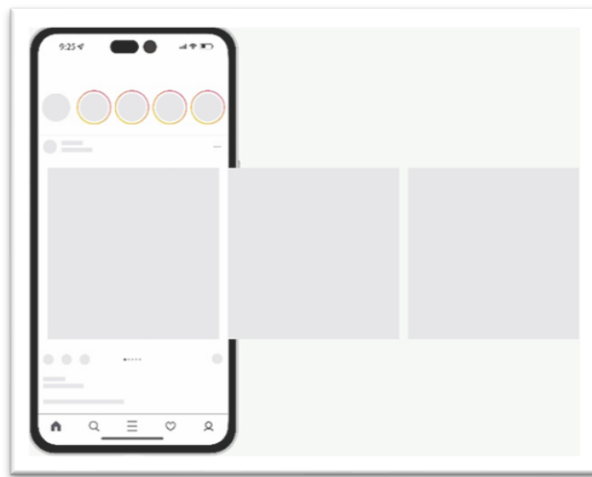
Du skal forestille dig, Herman Bang opretter en Instagram profil. Han laver seks opslag, et for hver af de seks livsepisoder, du har valgt.

Du skal skrive de seks opslag, som var du Herman Bang. Du vælger, om ordvalget skal være nutidigt eller som i Herman Bangs levetid. Du skal ud over selve opslaget også skrive en række #, der er passende til opslaget.

Krav til opgave

- Vælg seks livsbegivenheder
- Skriv et fiktivt Instagramopslag pr. livsbegivenhed
- Vælg minimum 3 # der passer til opslaget
- Find et passende billede

Hvis det er muligt, kan du oprette en fiktiv profil på Instagram. Hvis ikke, kan du skrive dine opslag og # på pc.

Kilde: Istock.com/Credit: Studio-Pro

Zines – lav din egen i A4

Du skal opsummere teksten om Herman Bang: *Begivenhederne elsker mig* i seks sætninger. Har du lavet opgaven om Instagram, kan du benytte de samme sætninger, hvis du vil.

Du skal nu lave din egen zine eller minibog om Herman Bang. Brug én af de tre, du allerede har læst, som skabelon. Der er i alt otte sider, inklusiv en forside og en bagside. Dine seks sætninger danner grundlag for hver en side i din A4-zine.

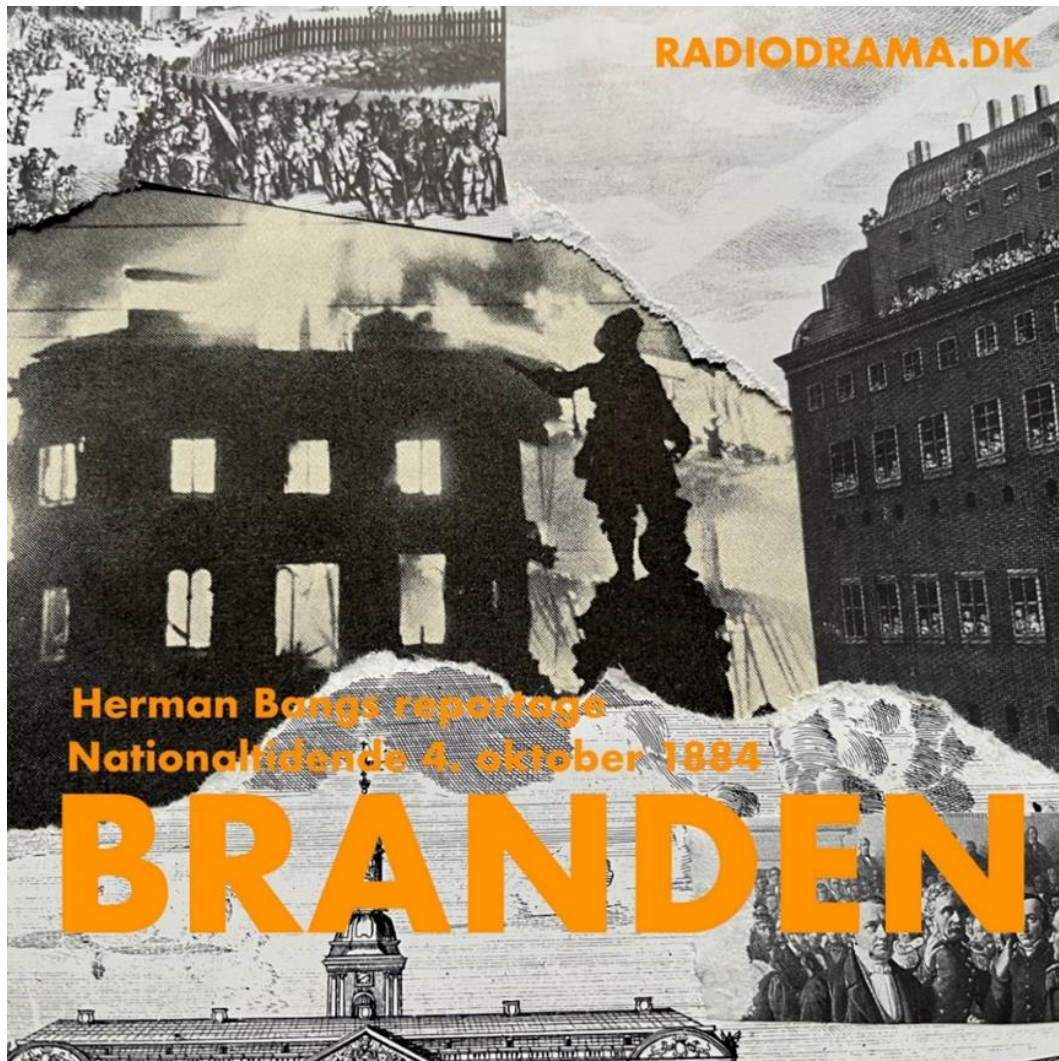
Du skal først folde dit A4-papir. Derefter folder du papiret ud igen. Folden markerer de otte sider. Du skal nu skrive dine seks sætninger, én på hver side, og illustrere zinen på en måde, du synes er interessant. Husk at vende tekst og illustration den rigtige vej. Du vælger selv, hvilket visuelt udtryk din zine skal have. Måske er du god til at tegne, eller tage billeder, du kan sætte ind. Du må gerne lave collager, enten i farver eller sort/hvid, valget er dit.

Når du er færdig, folder du zinen igen, og dermed har du din egen lille Herman Bang Zine.

Vil du vide mere om Herman Bang, som inspiration til din zine, kan du lytte til underviser Kia Lundsgaard fortælle om forfatteren og hans liv i tre korte lydfortællinger på Radiodrama.dk

Branden, af Herman Bang

Den 3. oktober 1884 om eftermiddagen startede det, der senere blev kaldt Christiansborgs anden brand. Kakkellovnens gløder var årsag til branden, der begyndte i Rigssalen. Heldigvis nåede man at redde de fleste bøger fra Kongens Bibliotek samt mange malerier, hvoraf flere blev skåret ud af rammer og kastet ud fra vinduerne.

Herman Bang var til stede og branden dannede grundlag for Bangs journalistiske gennembrud, da han dagen efter udgav reportagen *Branden* i Nationaltidende. Teksten er en levende beskrivelse af ildens flammer omkring den historiske bygning, hvor Bang bruger sproget og dens mange virkemidler på formidabel vis.

Branden, en lydfortælling

Lyt til *Branden* på Radiodrama.dk

Radiodrama.dk har remedieret teksten *Branden* på to forskellige måder:

- Zine med QR-koder til det samlede projekt
- Lydfortælling

Lyd, musik og stemmer

Lyd og musik kan udtrykke følelser og forstærke stemninger, både i lydfortællinger og på film. Lyde kan bruges som dramaturgiske virkemidler for at øge spændingen i en fortælling og som set up, et varsel om, hvad der vil komme til at ske. Lyde er med til at påvirke vores underbevidsthed og følelsesregister. Det kan være svært at registrere alle lyde i et lydbillede på grund af de mange lag, men skilles lydene ad, kan man få en større forståelse for, hvilken betydning den enkelte lyd har for en fortælling, hvad enten det er med eller uden en billedside.

Reallyde er de lyde, som både de medvirkende i fortællingen og tilskueren kan høre. Det kan være forskellige baggrundslyde fra omgivelserne, tale, menneskelyde som host, snøften og grin. Hvis musikken skal være en reallyd, skal den være en direkte del af fortællingen, som en koncert eller lignende.

Effektlyde kan kun høres af tilskueren og ikke af de medvirkende. Effektlyde forstærker stemninger og følelser og kan i høj grad være med til at skabe dramaturgisk spænding; f.eks. kan en pludselig høj, skinger lyd give en chokeffekt.

Musik bruges ofte som underlægningsmusik og har samme formål som effektlyde. Typer af instrumenter, toner, styrke og tempo er med til at skabe både dynamik i fortællingen og sætte den stemningsmæssige scene, der kan variere mellem alt fra sørgelig og trist til en humoristisk, aktion præget scene.

Stemmer kan have mange funktioner. Fortælleren står uden for selve handlingsforløbet og er med til at give informationer, som ikke direkte kommer fra de medvirkende selv. Det kan være følelser og tanker om en given situation. De medvirkende er en del af det samlede reallydbillede. Deres stemmer og stemmeføring skal være troværdige mod handlingsforløbet og den stemningsmæssige scene, der er sat.

Branden, opgaver

Lydbilledet i *Branden* er voldsomt med sang, musik, real- og effektlyde. De mange lyde skaber et samlet lydbillede og et samlet udtryk, men de kan også være svære at skille fra hinanden.

Download arbejdsarket *Lydens lag* på Radiodrama.dk.

- Genlyt *Branden*
- Mens du lytter, kan du udfylde arbejdsarket. Den lodrette akse repræsenterer alle lydene, og den vandrette tidsforløbet. Det kan være en god idé at bruge forskellige farver til at markere lydene på den vandrette handlingsakse.

- Hvor mange lyde fik du identificeret?
- Hvilke stemninger er der i fortællingen?
- Uddyb, hvordan lydene skaber stemning?
- Hvordan synes du, lyd og tekst komplimenterer hinanden?
- Fortællingen skal forestille at blive skrevet som SMS – hvordan kan du høre det?
- Teksten er skrevet i 1884. Hvorfor, tror du, den stadig anses som læseværdig?
- Hvilken del af fortællingen er din favorit, og hvorfor?
- Læs den redigerede version af *Branden*. Hvilke afsnit synes du særligt godt om?
- Hvorfor?
- Hvad er din samlede vurdering af lydfortællingen?

Vil du vide mere om skabelsen af radiodramatik, kan du lytte til lydscenograf Morten Aagaard fortælle om den kunstneriske proces ved dramatisering og lydscenografi på Radiodrama.dk

Remediering – skriv en sms

Du skal forestille dig, du, ligesom Herman Bang, også var til stede ved den store brand på Christiansborg den 3. oktober 1884. Du er inde i bygningen og forsøger at komme ud, uden at blive fanget i flammernes skær. Nyheden om branden spreder sig i København, og du modtager en sms-besked fra et familiemedlem. Det kan være din mor, din far, en søskende eller en anden.

Sms'en lyder: *Jeg hører, der er udbrudt brand! Er du okay?*

Du skal svare på sms'en, og nu følger en længere korrespondance med din familie, hvor du skriver, mens du bevæger dig på vej ud af den brændende bygning.

- Hvad oplever du?
- Hvem ser du?
- Hvilke følelser går igennem dig?
- Hvordan hjælper dit familiemedlem dig gennem jeres sms'er?

Benyt appen Textingstory til at skrive forløbet. I kan evt. arbejde samme to og to.

Når I er færdig med jeres tekst, gemmer I i appen, der derefter afspiller sms'erne som en kort film.

Alternativt kan I skrive teksten på pc.

Branden, en tekst

Lydfortællingen er et uddrag af den originale tekst. Du skal læse teksten og udvælge en passage, du synes er særlig interessant.

- Øv oplæsningen af denne passage og overvej, hvorfor netop det afsnit er interessant
- Indtal din oplæsning, gerne på telefonen eller et andet format
- Overvej, hvor fokus skal ligge i din oplæsning. Hvilke ord og betydninger skal der særligt fokus på?
- Udvælg derefter fem sætninger, du synes er særlige i forhold til reportagen, sproget og det samlede udtryk
- Hvorfor blev denne reportage Herman Bangs gennembrud?

Branden, redigeret version

Jeg vil forsøge at skrive så rolig som muligt.

Men når jeg løfter Øjnene, ser jeg en ustandselig Ildregn af Gnister falde tæt udenfor Vinduerne, og de bestandige Knald fra det brændende Slot når mine Øre som Knald fra skydevåben.

Jeg skriver med rystende Hånd.

Klokken halv syv bragtes mig budet. Der blev en urolig Støj på Gaden, og mens jeg styrtede ud, samlede Folk sig i Portene. Himlen flammede, og man så allerede Lyshavet ligesom en Purpurstrøm isprængt med mørk Røg.

Man råbte "Christiansborg".

Flammerne steg rødt op over en Sidegade. Jeg hørte, mens jeg løb, et langt Kvindeskrig. Det var en ung Pige, som faldt forlæns om på Jorden.

På højbro så jeg Flammerne stå ud af Slottets Tag.

Jeg gik ned og trængte mig gennem Mængden, den var tavs og nedslået. Ingen talte med hinanden. Kvinderne græd og jamrede.

Ildregnen var så heftig, som om den udkastedes fra et Krater; ført af Stormen, der tog til, faldt gløderne som en Sne af Ild over Thorvaldsens

Museum, over Kirken, over Huset og i Kanalen.

Jeg kom ind gennem St. Jørgens Port. Forvirringen var ubeskrivelig. Man hørte uafbrudt Råb om Vand, Skrig om at redde Malerisamlingen.

Sprøjterne arbejdede stærkt, så snart der skaffedes Vand, men der var intet. Ildregnen faldt så tæt over Slotsgården, at gløderne hang i Ens tøj.

Den uendelige Knitren af Ilden lyder ligesom Geværsalver.

Jeg styrtede op i Malerisamlingen. Lyset udefra er det eneste Lys over Galleriet. Folk storme ud og ind, man river Malerierne ud fra Væggen og kaste dem på Gulvet for at sønderbryde Rammerne.

Skodderne rives op, og vi ser så meget vi kan; vi river Malerierne løs - hulter til bulter. Maleriet af Ofelia ligger lige i Skæret og bliver som levende midt i Lyshavet.

De evindelige Drøn fortæller, at Branden bliver heftigere. De uafbrudte "Skynd jer - Skynd jer" lyder gennem Halvmørket.

Jeg gik over på den anden Side af Porten op i Rigsdagslokalerne. De var forladte. En Brandmand råbte: "Her er ingen Vand." Gangene svømmede i rivende Søer. Jeg mødte ingen.

Røgen begyndte at fylde Gangene, hvor der var fuldstændig sort.

Jeg trængte frem til Folketingssalen og ind i den. Der var i Loftet et Hul, hvorfra Flammerne væltede ned med lyse Tunger. Og stadig disse små Knald af Ilden oven over, og lige over mig de små gemytlige Flammer, som kælede hen over Gesimserne. Der så ikke ud til at være noget reddet. Bøger og Manuskripter flød rundt på Bordene og på Gulvet. Man kunde næsten tænke sig et stormfuldt Møde.

En Mand kom løbende gennem Gangen for at ville redde et eller andet. Det var Værdipapirer, låst inde i en Pengekiste, den var så tung, at man ikke kunde slæbe den. To Mænd forsøgte at bryde den op. Det var umuligt. I et af de næste Værelser brændte en lampe roligt midt på Dagligstuebordet.

Gangene var sorte af Røg og Sod. Jeg hørte nogle lange og flygtende Kommandoråb - og måtte ud. Lidt efter styrtede Loftet ned.

Jeg løb over Slotsgården. Der regnede ligefrem med Kugler af Ild og glødende Murbrokker. Der var sparsomt Ly mellem Søjlerne.

Jeg trængte atter op mod Folketinget, ad den modsatte Indgang. I det forreste Værelse borede Flammerne sig ligesom små kugler ud gennem en hvid Dør. Ligesom om den blev gennemskudt.

Jeg gik forbi Døren ud på en mørk Gang. Jeg mærkede mig nøje Vejen for ikke at fare vild. Men indtil min Dødsdag vil jeg høre denne ustandselige Knitren af Flam-merne over mit Hoved.

Jeg nåede en Trappe. Flammerne havde grebet den nedefra - den forkullede Afsats hang lige overfor mig dækket af et sydende Mylder af gløder. Der var en grufuld Skønhed over denne rest af Trapper, som hang midt mellem Flammerne.

Jeg fór tilbage, råbte til et Par, som kom, at der var Fare.

To af os trængte ind et andet Sted. Det var en spinkel Bagtrappe. Vi mødte Brandmænd; som skreg paa Vand:

Vand, Vand eller det er forbi.

Stærke Karle vred deres Hænder.

"Sig vi må ha'e Vand" ... "Vi kan ikke mere."

Man styrtede ned efter Vand. Vi kom forbi en Jerndør, som var gloende. Den var varmere end i en Bagerovn, en stikkende, utænkkelig Hede.

Vi trængte højere op. En Brandmand holdt Vagt øverst. Det var lige ved Taget, og ganske nær hørte vi en stærk Susen af Flammerne. De seks, syv Ansigter, jeg så, vare hvide, trods det røde Skær.

Med et lød et - Tilbage - og en brændende Lem faldt ned forbi os. Derpå blev det ganske mørkt.

Jeg ved ikke, hvad der så skete. Nogle Stemmer skreg:

Stans - stans - det brænder under os.

Vi stansede ikke. Vi styrtede frem i mørke og faldt over Slangerne, som lå glemte på Trappen. Røgen fyldte Rummet med en kvalm og uigennemtrængelig Masse. Sådanne Sekunder er Evigheder.

Vi gled i Vand, kom atter op; jeg pressede Lommetørklædet i Munden og fremad. Så kom vi ned. Da lød der rædselsfulde Brag.

- Var det Riddersalen?

- Ja.

Jeg stod ved Siden af dem. De råbte, at vi skulde gå - tre Mænd blev der. Så faldt Loftet. De tre blev straks begravet - væk.

I Folketingsfløjen stod de nøgne Mure med gabende Vinduesåbninger. Vi gik tilbage til Ridebanen. Forvirringen var ubeskrivelig. Militær ankommer, men ingen kommanderer. Man slæber Møbler, Puder, Sengeklæder og Nips ud

Da så vi, som stod i Gården, et svagt Lysskær lige ved et Vindue over Højesterets Arkiv. Som om man

havde stillet en Lampe dækket af en Skærm lige ved dette Vindue. Vi råbte, at det brændte.

Ingen hørte. Man gjorde intet. Og i næsten ti Minutter sås dette svage Lampeskær - indtil med pludselig Knitren Vinduerne sprængtes, og Flammerne slog op om Karmen.

Da begyndte alle at råbe.

Vi hørte ikke, hvad de skreg uden...

- Der er Ild ...

Der lød et Skrig om Stiger. Der var ingen.

Jeg havde ikke følt Angst før, nu følte jeg Dødsangst for disse Mennesker, som deroppe løb meningsløst frem og tilbage og skreg ud i Rummet, hvad ingen hørte.

Så kom de ud, sprang ned fra Mezzaninen, væltede ned ad mørke Trapper.

Jeg stod under Søjlerne og hørte atter den Knitren, som sagde mig, at Ilden var over mig.

Slottet var tabt.

Hele den indre Gård lignede et Bål. Heden brændte vore Kinder. Jeg så Kongen midt i en Klynge med sine to Sønner. Hans Ansigt var forfærdet og blegt, ganske ligt en stiv Maske. Han bevægede mekanisk Hænderne i hinanden.

Alt var Forvirring. Jeg har aldrig set et sådant Syn.

Vi slap gennem kirkeporten ud og gik langs Slottet. Hele Gammelholm glødede i Skæret. Frederik den Syvendes Statue stod silhouetmæssig foran Bålet.

Man kastede Bøger ud af alle Vinduer. Vandet flød overalt. Midt mellem det alt sammen stod på Pladsen en simpel Træseng. Det var, som om selve Luften tændtes i Lue. Alt lyste af Ild. Alt var Ild. Der var Ild til begge Sider.

Mens jeg har skrevet, har jeg hørt den fjerne Susen af Ilden. Jeg har skrevet med dette Bål evindeligt for mine Øjne, med et Hav af Gnister ned over det Hus, hvori der skrives.

Nu står af Kongeborgen kun de tunge Mure med de hundrede Vinduer som glødende Øjne.

Dagen, der kommer, vil vise en forkullet, takket Ruin.

Det var Christiansborg.

Teksten er redigeret til lydfortællingen af samme navn. Den originale version af Herman Bang kan findes online

De sidste dage

Herman Bang rejste meget gennem hele sit liv, og det var da også på en togrejse i USA, at han endte sine dage i 1912, kun 55 år gammel. I mange år vidste man ikke præcist, hvordan Bang døde. Faktisk lød nogle rygter, at han var blevet rovmyrdet på den mest forfærdelige måde i sin togkupé, til trods for, at jernbaneselskabet udmeldelse var, at han var død af naturlige årsager.

På det Kongelige Bibliotek i København befinder der sig et brev. Et brev, dateret 18. februar 1918, og underskrevet af Herman Bangs danske ven Frits Holm. Holm var ikke med på rejsen, men han var i USA og var den sidste af Bangs venner, der så ham i live.

Herman Bang kunne ikke tale et ord engelsk, og Frits havde arrangeret, at en Hr. Kötter, der alligevel skulle med toget, ledsagede Herman Bang og sørgede for at tolke og være selskab på turen. Han var derfor med, da Bang døde. Frits talte med Hr. Kötter efterfølgende og skrev et brev, der forholdsvis detaljeret fortæller om det sidste døgn i den danske forfatters liv. Brevet så først mediernes lys i 2021.

Timer der blev til dage, en lydfortælling

På Radiodrama.dk kan du høre dramatiseringen af Herman Bangs sidste dage i en lydfortælling, der hedder *Timer der blev til dage*.

Dramatiseringen bygger på brevet skrevet af Frits Holm, ligesom det trækker tråde gennem Herman Bangs liv, hvor en ondsindet stemme i hans indre fortæller om alt det ondsindede sladder Bang var udsat for gennem hele livet.

Inden du lytter, kan du evt. lave en Quick Search, hvor du på 10 minutter undersøger Herman Bangs død. Dette kan give dig en forforståelse for udgangspunktet i fortællingen.

Timer der blev til dage, opgaver

Handlingen

- Der er to medvirkende i *Timer der blev til dage*: Herman samt hans skygge og skribenten, der er samme stemme.
- Hvad repræsenterer skyggen i forhold til Herman Bangs liv?
- Hvordan opfatter du skyggen?
- Hvordan opfatter du Herman Bang?
- Herman Bang rejste rundt på små scener, hvor han reciterede sine digte og fortællinger. Hvorfor mener skyggen, han gjorde det?
- Hvorfor, tror du, han gjorde det?
- Hvordan reagerer Herman Bang på rygterne om hans medvirkende i sædelighedsskandalen?
- Der er en del intertekstuelle referencer i lydfortællingen:
 - Irene Holm, som han reciterer fra på scenen
 - Branden, reportagen fra Christiansborg Slot
 - En artikel som Johannes V. Jensen skrev i avisen om Herman Bang
- Find ud af, hvad de tre referencer har af betydning for Herman Bangs private og professionelle liv.
- Tror du, Herman Bang døde som en tilfreds mand – inddrag gerne al din viden om Herman Bang i dette svar.

Lydbilledet

Benyt skemaet: lydenes lag, fra tidligere opgave.

- Du skal nu genhøre fortællingen og skrive de forskellige lyde ned i skemaet. Husk, det kan være en stor fordel at benytte farveblyanter.
- Find et stykke i lydfortællingen, du synes, er særligt godt. Du kan have fokus på lydbillede, på stemmer, på stemninger eller noget helt fjerde.
- Hvorfor har du valgt netop det klip – hvad gør det særligt?

Er de frisk?

De tre zines *Er de frisk*, del 1-2-3 er en fortællingen om forholdet mellem to mænd i begyndelsen af Danmarks 60'ere, hvor homoseksualitet stadig blev set ned på som en synd, og det var de færreste, der åbenlyst stod frem og erklærede sig seksuelt tiltrukket af det samme køn.

Handlingen

Erik er læge og gift med Ingrid. En hengivende kone, der er lykkelig i sit ægteskab. Erik er ikke lykkelig. Han savner noget, men tør ikke indrømme over for sig selv eller andre, hvad det noget er.

Karl er ung, forlovet med Ane. Han er uden job og mangler penge. Pengene får han ved at prostituere sig.

En aften møder Erik og Karl hinanden, de indleder et hemmeligt og ulovligt seksuelt forhold, der kan få store konsekvenser for dem begge, hvis det bliver opdaget.

For-forståelsen

I Danmark blev det formelt set lovligt at være homoseksuel i 1930. Det er vigtigt at understrege det "formelle", for i den almene befolknings øjne var det fortsat utilstedeligt, og der var også mange foranstaltninger, der gjorde det svært at være homoseksuel. Blandt andet kunne man blive anholdt og straffet, hvis man som mand, dansede med én af eget køn. Desuden var der forskellig lovgivning om den seksuelle lavalder, hvor heteroseksuelle lovligt kunne dyrke sex fra 15 år, mens homoseksuelle skulle være 18.

Den grimme lov

I 1961 blev lovgivningen endnu engang skærpet for homoseksualitet. Købesex, hvor den ene var under 21 blev gjort ulovligt. Det er der umiddelbart ikke noget galt i, men lovgivningen havde to problemfelter: Det gjaldt kun ved købesex mellem to mænd, og loven var så svagt defineret, at selvom mændene kun udvekslede en uskyldig cigaret eller lignende og derefter gik hjem for at dyrke sex, så sagde lovgivningen, at cigaretten kunne opfattes som betalingsmiddel, og de involverede kunne dermed straffes.

Loven blev til i den overbevisning, at ældre homoseksuelle mænd, kunne smitte de yngre med deres homoseksualitet, og denne smitte måtte for enhver pris forhindres.

Loven blev kaldt *Den grimme lov*, da den diskriminerede mandlige homoseksuelle. Den eksisterede også kun i fire år, til trods for at mange i samfundet stadig så ned på de homoseksuelle.

Er de frisk?

... var et kodeord, de mandlige homoseksuelle havde, for at finde ud af, hvem de kunne være sammen med, uden at blive opdaget af politiet eller stikkere. Desværre var der en del homofobere, der "legede med", indtil de var alene med den mand, der havde spurgt om han var frisk, og det betød ofte slag og spark.

Opgaver

Læs de tre zines.

- Hvordan mødes Erik og Karl?
- Hvilke følelser går der gennem Erik, da han møder Karl?
- Har Karl følelser for Erik?
- Hvad bygger deres forhold på? Er det kærlighed, begær, penge eller noget andet?
- Erik kender konsekvenserne, hvis han bliver opdaget. Alligevel fortsætter han, hvorfor?
- Hvordan har Erik det, da han hører, at Karl er forlovet?
- Hvordan reagerer Ingrid, da hun finder ud af sandheden?
- Hvorfor gør hun det?

Biodigt

Erik er hovedpersonen, og du skal lave et biodigt over ham.

Et biodigt er en anderledes måde at lave personkarakteristik på, hvor du har primært fokus på det indre hos den fiktive karakter.

Formålet er, at du som læser skal, gennem personens ord og handlinger, skal tolke, hvilke tanker og følelser, personen har ud fra teksten.

Biodigtet følger en fast struktur.

- 1: Fornavn
- 2: Karaktertræk (tre stk.)
- 3: Det vigtigste slægtsforhold (fx søn af..., søster til ...)
- 4: Elsker ... (tre eksempler)
- 5: Føler ... (tre eksempler)
- 6: Trænger til ... (tre eksempler)
- 7: Frygter ... (tre eksempler)
- 8: Vil give ... (tre eksempler)
- 9 Drømmer om ... (et eksempel)
- 10: Bosted: ...
- 11: Efternavn/job

Herman Bang er en af Danmarks helt store forfattere.

Han levede i en brydningstid, hvor både hans persona og værker blev sat til debat.

Dette undervisningsmateriale indeholder fagtekster, lydfortællinger, zines, QR-koder og kreative opgaver – alle med udgangspunkt i personen Herman Bang, hans liv på godt og ondt, og ikke mindst hans forfatterskab, hvor *Branden* står som et af hovedværkerne.

Projekt ORD/LYD

Herman Bang

er skabt af Radiodrama.dk